

EKONOMISKT UTVECKLINGS- PROGRAM I ITALIEN

Av fil. mag. BO CHRISTENSON

UNDER de sista åren har den italienska nationalinkomsten ökat med 5 % per år, vilket är enastående i landets historia. För att även under de följande åren fram till 1964 denna ökningskvot skall kunna bibehållas, kommer det att bli nödvändigt, inte bara att fortsätta den hittills följda politiken utan även intensifiera den och finna nya vägar. Det gäller särskilt att driva investeringarna i höjden på ett långt effektivare sätt än förut. Detta måste med nödvändighet ske, så att den onormalt höga marginal utnyttjad arbetskraft som hittills kännetecknat landets ekonomi, i framtiden skall kunna bli helt utnyttjad. Vidare måste en utjämning av permanent deficit i betalningsbalansen uppnås. Man kan dock inte på lång sikt räkna med jordbrukets kapacitet för att nå detta resultat. Den hastiga utvecklingen de senaste åren på detta område beror på en höggradig mekanisering och rationalisering som framtvingats under och efter kriget.

Om man antar att denna ekonomiska jämvikt skall förverkligas under en tioårsperiod, kommer enligt projektet den arbetskraft, som måste absorberas av produktionsapparaten att se ut enl. denna tabell.

Arbetskraftstillgång i Italien 1955—64.

Under tiden nytillkommen arbetskraft	2 000 000
Annan arbetskraft:	
1954 arbetslösa	1 800 000
1955—64 undersysselsatta	900 000
arbetslöshet p. g. a. av tekniskt framskridande 1955—64	800 000
	Summa 3 500 000
minus:	
arbetslöshet p. g. a. friktion 1964	700 000
S u m m a	2 800 000
T o t a l t i l l g å n g	4 800 000
minus:	
1955—64 emigrerade	800 000
T o t a l a r b e t s k r a f t s t i l l g å n g	4 000 000

Det är således 4 milj. nya arbetstillfällen som skall skapas. Den verkliga ökningen av arbetspersonal uppgår blott till 2,3 milj. och 1,7 milj. arbetstillfällen reserveras således för dem som nu är under-sysselsatta eller nu fullt sysselsatta men under perioden p. g. a. produktionsprocessens expansion blir arbetslösa.

Med hänsyn till den nuvarande pro-capitainkomsten för jordbruk och övriga näringsgrenar samt med hänsyn till att under perioden de senares kommer att öka mycket mer än de förra, är det naturligt att största delen av dessa nya arbetsmöjligheter kommer att bjudas utanför jordbrukets ram.

Vad blir då resultatet av en sådan enorm nyanställningskvot i produktionssystemet med avseende på sysselsättning och produktionsnivå? En analys visar, att av den totala ökningen av nationalinkomsten under tiden 45 procent kommer att tillföras av de nyanställda, under det att resten skulle erhållas genom totala arbetskraften, genom den produktionsökning som hela systemet skulle medföra. Produktionsökningen kommer att uppgå till 3 procent per år. Man skulle följaktligen med bibehållande av en årlig nationalinkomstökning på 5 procent, inte bara kunna absorbera den icke utnyttjade arbetskraften, men även samtidigt öka produktionskapaciteten högst avsevärt. Denna ökning utgör dock ett maximum som ej kan överskridas genom ytterligare mekanisering, utan att för-mågan att assimilera nämnda kategorier påverkas i motsatt riktning. Det krävs således en noggrann jämvikt mellan kapital och arbetskraft i ett land som detta. Emellertid kommer den naturliga ökningen av arbetskraften efter 1964 att sjunka under 100 000 per år, vilket då kommer att underlätta upptagandet i produktions-apparaten, i synnerhet som man dessutom måste räkna med en ganska stor emigration.

För att nå dessa resultat med avseende på produktionsökning med åtföljande konsekvenser för arbetskraften, har man tänkt sig olika vägar. A. Direkt ingripande för ökad investering på områden, där staten spelar en traditionell roll och där det redan finns en utbildad organisation. Dessa områden är 1) jordbruk 2) allmännyttig service 3) offentliga arbeten 4) byggnadsarbete. B. Direkta investeringar för lokalisering av kompletteringsindustrier i vissa områden; för stöd åt basindustrier och annan ekonomisk verksamhet ägnad att göra privatinvesteringar mera lönande; för vidareutveckling av vissa industriområden, som redan är under statlig kontroll. C. Direkt understödjande av privatinvesteringar. Investeringarna i bassetorer är ingalunda reserverade åt offentliga före-

tag. De har valts därför att de snabbast leder till resultat samt lämnar ett maximum av frihet åt företagen i de övriga sektorerna.

Av dessa sektorer är speciellt tre intimt förbundna med den planerade expansionen av produktionen. De har kallats »propulsiva» sektorer emedan de utgör grunden för andra sektorer utveckling. De är: jordbruk, allmännyttig service samt offentliga företag. Dessa tre sektorer investeringsprogram kan utformas direkt med hänsyn till utvecklingsprocessen av produktion och inkomster i allmänhet. Vad byggnadsarbeten beträffar, motiveras däremot statsingripande upp till en viss nivå för att tillgodose de sociala krav, som med nödvändighet måste beaktas. Med andra ord, i den mån byggnadsindustrien inte skapar ny produktionskapacitet utan blott resulterar i större tillgång på konsumtionsvara, får den — i den utsträckning det rör sig om mindre brådskande sociala krav — större elasticitet jämfört med de tre andra sektorerna.

Med avseende på agrarsektorn anses det nödvändigt och möjligt att: a) utveckla livsmedelsproduktionen, emedan konsumtionen av livsmedel kommer att öka i takt med de lägsta socialgruppernas ökade inkomster; b) skapa högvärdiga lantbruksprodukter, som kan exporteras till Mellan- och Nordeuropa inom ramen av ett allt friare europeiskt handelsutbyte; c) öka den inre konsumtionen av jordbrukets industriprodukter; d) åstadkomma en ökad migration från landsbygden till städerna, under det att samtidigt levnadsstandarden höjs för den kvarblivande jordbruksbefolkningen. Man räknar med att under perioden, genom landreklamation och rationalisering, kunna uppnå en ökning av den samlade nettoinkomsten för jordbruket med 20 %. Nettoproduktionen per person skulle däremot under samma tid öka med 35 %. För att nå detta resultat fordras det emellertid investeringar på ca 3 500 miljarder lire, varav mindre än 60 % skall finansieras med allmänna medel.

Vad allmännyttiga företag beträffar, finner vi under denna rubrik el.anläggningar, naturgas, järnvägar, tele-service, vatten och avlopp m. m. För dessa företag finns redan en organisation utbildad. Investeringsprogrammet ser ut som tabellen visar:

El.anläggningar	3 210 miljarder lire		
Naturgas	300	»	»
Järnvägar	700	»	»
Tele-service	300	»	»
Vattenförsörjning m. m.	450	»	»
Summa	4 960	»	»

Investeringarna för offentliga arbeten uppnår en jämförelsevis hög nivå i Italien, dels på grund av nödvändigheten att anskaffa grundläggande utrustning och redskap, spec. i södra delen av landet samt i bergstrakterna, dels på grund av lämpligheten att sysselsätta en stor mängd människor som annars skulle varit arbetslösa, i synnerhet i början av planens verkställande, innan de direkt produktiva sektorerna nått den nivå, att de kan uppta en stor arbetsstyrka. Investeringarna för dessa arbeten beräknas som framgår av tabellen nedan:

Systematisering av dränering och irrigation samt bergstrakternas systematisering (skogsplantering, terrassering m. m.)	790	miljarder	lire
Vägnätets förbättring	1 150	»	»
Skolbyggnader	220	»	»
Andra offentliga arbeten	650	»	»
Summa	2 810	»	»

I dessa summor är dock inkluderade arbetsprogram som redan är igång.

Den årliga summan av investeringar inom de nu nämnda sektorerna skulle således öka från 630 miljarder lire år 1952 till ungefär 1 400 miljarder lire 1964, dvs. en ökning på mer än 120 %. För verkställandet av detta arbete måste arbetskraften stegras från 340 000 till 410 000. Den direkta sysselsättningen till följd av dessa investeringar blir alltså ganska modest jämfört med den indirekta ökning de kommer att leda till genom produktionsapparatens utbyggnad. Det rör sig dessutom om sysselsättning i arbeten, som kommer att finansieras av andra, icke propulsiva sektorer. Å andra sidan beräknas den permanenta arbetsstyrkan som kommer att sysselsättas i dessa nya anläggningar blott till några få tiotusental, vilket kan negligeras, jämfört med den ökning andra sektorer kommer att leda till.

De projekt som direkt är ägnade att åstadkomma en full sysselsättning åligger således de andra sektorerna. Åt de propulsiva sektorerna lämnas blott uppgiften att intensifiera användningen av naturresurserna (jordbruks- och kraftresurser), att skapa förutsättningarna för en produktiv progress samt att stimulera genom ökad efterfrågan på den redan nu existerande produktionsapparatens expansion.

Det skisserade programmet är emellertid beroende av möjligheterna att stimulera sparandet under upprätthållandet av penning-

värdets stabilitet. I den mån utvecklingen skulle gå för fort eller för långsamt, har man möjligheten att reglera den medelst byggnadsverksamheten. Man har, som regel, tänkt sig en årlig nybyggnadskvot på 4 %, men denna kan sänkas i händelse av inflationistiska tendenser och pressas upp i motsatt fall. Med den beräknade ekonomiska utvecklingen som grund tror man sig kunna få fram 10 200 000 nya rum, vilket skulle kräva en investering av 5 100 miljarder lire under tioårsperioden. Men om det skulle visa sig nödvändigt skulle en intensifiering av byggnadsprogrammet kunna genomföras, så att det skulle bli möjligt att möta det totala behovet, som beräknas uppgå till 13 000 000 rum, som fördelar sig efter olika önskemål enligt följande:

För avskaffandet av olämplig bebyggelse	1 200 000 rum
För avskaffandet av gemensamhetsbostäder för flera familjer	2 400 000 »
För att tillgodose befolkningsökningen	1 500 000 »
För att avskaffa hälsovådliga bostäder samt för renovering av redan existerande	5 100 000 »
För att eliminera alltför täta agglomerationer	3 000 000 »

De investeringar, som behövs för att skapa nya arbetsmöjligheter inom industrien och tertiära näringsgrenar, för att höja produktionsförmågan och öka reserverna, skulle under perioden belöpa sig till 8 600 miljarder lire. Investeringarna 1964 kommer då att vara tre gånger så stora som 1954. Totalt skulle alla investeringar under de tio åren gå upp till 35 000 miljarder lire, varav 24 000 miljarder kommer på de propulsiva sektorerna, byggnadsindustri, industri och tertiär aktivitet, medan bruttoinvesteringarna inkl. renoveringsinvesteringar kommer att belöpa sig till 35 000 miljarder. Det faktum att investeringarna för materialförnyelse uppgår till nästan en tredjedel, 11 000 miljarder, visar att man lagt stor vikt vid att kunna upprätthålla en tekniskt hög nivå.

En jämförelse mellan behovet av kapital och inkomstökning leder till slutsatsen, att fullföljandet av programmet inom önskad tid i hög grad betingas av möjligheten till ett intensifierat sparande. Om hypotes och data är korrekta, skulle sparprocenten kunna ökas från för närvarande 20—21 % av nationalinkomsten till 25 % under de sista åren i programmet. Om ökningen blir mindre, kommer målet att nås först på längre sikt.

Finansieringen av detta enorma företag måste ske genom privatpersoners, företags och statens besparingar. Med tvåårsperioden

1952—54 som bakgrund kan man bestämma olika gruppers intressen i gjorda investeringar enligt följande tablå:

Enskilda personer	31 %
Företag	18,5 %
Staten	7 %
Utländska intressen	7,2 %
Amorteringar	36,2 %

Det är emellertid inte möjligt att för en längre tid förutse den utveckling och de former sparandet kommer att ta. Härvidlag spelar den ekonomiska politiken under perioden en betydelsefull roll. Man har därför med avseende på kalkylerna beträffande sparandet begränsat sig till en kortare period, 1955—58, vilken samtidigt utgör livslängden för det sittande parlamentet.

Resultatet av utvecklingsprocessen blir, att under antagandet att den årliga medelinkomsten ökar med 5 % och den årliga medelinvesteringen med 7 %, konsumtionen skulle kunna öka med i medeltal 4,3 %. Förhållandet kan också uttryckas så, att planen på 4 miljoner nya arbetstillfällen kan genomföras, förutsatt att inkomsten ökar med 5 % per år och likaså att ej mer än 2/3 därav används till ökad konsumtion. Programmet kan sålunda genomföras utan sänkning av levnadsstandarden, det möjliggör t. o. m. tvärtom en höjning därav. Det är dock naturligt, att denna höjning framför allt kommer dem tillgodo, som lever på gränsen eller under existensminimum, dvs. dem som för tillfället är arbetslösa eller undersysselsatta. Realiseringen av de mål som man föresatt sig förutsätter, att alla italienare deltar aktivt och självupppoffrande för att förverkliga planerna. Måhända blir detta den stora stötstenen.

Jämvikt i betalningsbalansen måste med nödvändighet vara en av förutsättningarna i programmet. Därför måste sparandet uppnå en sådan grad, att Italien så småningom kan frigöra sig från beroendet av utländskt kapital. Detta, menar man, kan ske på en låg nivå i form av autarki eller på en hög nivå i form av ett allt friare handelsutbyte. Man har till skillnad från fascismens Italien valt det senare alternativet och hoppas att på den europeiska marknaden kunna utföra stora mängder jordbruksprodukter samt på den internationella marknaden kunna utföra industriprodukter, speciellt från den mekaniska och kemiska industrien. Man räknar därvid framför allt med ett livligt handelsutbyte med underutvecklade länder utanför Europa, vilka till eget gagn skall uppmuntras till ett större internationellt ekonomiskt samarbete. Den ökade importen för Ita-

liens del kommer i huvudsak att omfatta stålprodukter. Importen kan ökas med 43 % och exporten med 60 %. Möjligheten anser man finns med hänsyn till den stigande efterfrågan på italienska exportvaror. Att importvolymen ökar i långt mindre grad rättfärdigas genom att jordbruksreformen kommer att göra det möjligt för det inhemska jordbruket att tillgodose den egna marknadens ökade krav på livsmedel, medan kolimporten skulle kunna bibehållas oförändrad genom ett mera intensivt utnyttjande av landets naturgasförekomster. Även turismen ämnar man intensifiera och understödja för att på så sätt dra utländskt kapital till landet.

Eventualiteten att planerna ej skulle gå i lås till fullo kompenseras med att kalkylerna inte räknat med de ganska stora möjligheterna till utvinning av olja inom landet, till ökad inhemsk stålproduktion, till större inkomster av turismen och ännu större expansion på jordbruksområdet. Därför har man gott hopp om att tekniskt kunna genomföra planen även om man hoppas på att ett friare internationellt ekonomiskt samarbete med friare handels- och kreditpolitik skall underlätta den italienska exporten samt hjälpa upp den temporära brist i balansen, som kan tänkas uppstå. Långtidslån från andra länder, särskilt från USA, samt utländska investeringar skulle sålunda vara välkomna för att underlätta det inhemska trycket, åtminstone temporärt.

Med avseende på avkastningen beräknas den årliga medelökningen av 5 % fördela sig på de olika sektorerna enligt följande:

jordbruket	1,8 % per år
industri	6,2 % » »
transport, handel m. m.	5,7 % » »

Av de 4 miljoner nya arbetstillfällena skulle hälften falla på industrien och hälften på tertiär verksamhet. Som en konsekvens därav skulle den italienska yrkesverksamma befolkningens sammansättning väsentligen ändra karaktär och bli mera lik andra mera industrialiserade västeuropeiska länders:

	1954	1964
Jordbruk	41 %	33 %
Industri	29 %	33 %
Tertiär aktivitet	30 %	33 %

Med avseende på de propulsiva sektorerna och byggnadssektorn faller följande kvoter på Syditalien: jordbruk 54 %, offentlig service 36 %, offentliga arbeten 50 % samt byggnadsarbeten 53 %.

Denna fördelning hänger givetvis samman med lokaliseringen av näringslivets olika grenar. Jordbruket har sålunda sin tyngdpunkt i Syditalien, medan allmän service har sin tyngdpunkt i norr. Bortsett från denna fördelning lägger man dock märke till, hur man betonat nödvändigheten av Syditaliens ekonomiska utveckling. Av de totala investeringarna kommer således mer än 50 % på denna landsända. Detta betyder en investering av 410 000 lire per person mot 270 000 lire i Nord- och Mellanitalien. I Norditalien räknar man med en inkomstökning av 4 % per år, vilket måste anses mycket i ett så högt industrialiserat område. Industrien skulle här öka 57 %, medan jordbruket blott 18 %, och i medeltal skulle den totala inkomstökningen röra sig omkring 50 % för tioårsperioden. 1964 skulle Norditalien vara industrialiserat i synnerligen hög grad, och jordbruket skulle blott räkna 1/5 av totalinkomsten. Detta resultat understödjer en politik ägnad att uppmuntra lokaliseringen av en väsentlig del av den planerade industrien.

Vad Södern beträffar, blir den årliga inkomstökningen 8 % jämfört med Mellan- och Norditaliens 4 %, som resultat av 2,1 % inom jordbruket och 10 % inom industri och service. 1964 skulle därför Södern svara för 28 % av nationalinkomsten i stället för 21 % för närvarande. Samma år skulle dess befolkning utgöra ungefär 38 % av landets. På grund av den planerade ekonomiska utvecklingen måste nämligen ca 600 000 arbetare förflyttas från södra till norra delen av landet. Även yrkesutbildningen kommer att inriktas på denna omvandling av näringslivet och taga sikte på den ungdom, som under perioden träder ut i förvärvsarbetet samt den kategori, som nu är arbetslös eller undersysselsatt. Den förra kategorien beräknas uppgå till ca 3 miljoner, den senare till mellan 3 och 4 miljoner.

Av vad som ovan sagts framgår således, att under vissa betingelser och inom ramen för ett aktivt internationellt samarbete, Italien har förutsättningar, att genom en enorm produktionsexpansion finna arbetsmöjligheter för dem som helt eller delvis saknar arbete samt därigenom nå en tillfredsställande social och ekonomisk balans. Det har redogjorts för de medel, möjligheter och förutsättningar, som man därvid måste utnyttja. Det rör sig i själva verket om en enorm kraftansträngning, som aldrig förr skådats i landets historia. En tredjedel av nationalinkomstökningen måste användas för att bygga ut näringslivet. Programmet ger möjlighet för en konsumtionsökning, som inte är betydelselös, och som framför allt kommer de vanlottade befolkningsgrupperna till godo. Denna åter-

hållsamhet i fråga om konsumtionsökning skapar många svårigheter. För att hindra alla inflationistiska tendenser, som skulle förstöra hela uppbyggnadsprogrammet, måste regeringen föra en skatte-, löne- och allmän ekonomisk politik, som är direkt ägnad att underlätta genomförandet av planerna, dvs. en löne- och prisstoppspolitik kombinerad med tvångssparande och tvångsinvesteringar. Detta skulle vara enda möjligheten att undvika ett eventuellt statsmonopol eller halvmonopol av vissa sektorer inom produktions- och distributionsapparaten, för att på så sätt garantera en stabil prisnivå och önskad prisutveckling.

Naturligtvis skulle andra möjligheter kunna yppa sig med avseende på saneringen av landets ekonomi. Detta erkänner man, men betonar samtidigt att den föreslagna lösningen, som visserligen är den svåraste och kräver en anspänning av alla landets krafter, är den enda säkra, som har möjlighet att nå avsett resultat. Men även om ansträngningarna blir stora och kommer att kosta enorma uppoffringar, är målet — eliminering av den så förödande arbetslösheten, reformering av hela Syditalien, bergsområdena och de särskilt efterblivna zonerna, expansion av landets industri och ökad styrka för hela näringslivet samt jämvikt i betalningsbalans — värt även de största offer.

Emellertid kan brister och svagheter vid utförandet av den ekonomiska politiken samt defekter i skattesystemet, förekomsten av inkomsttyper som är svåra att skattetekniskt komma åt, inkomstgrupper med så låg inkomst att de med nödvändighet måste räkna med en kraftig inkomstökning, samt allmänna svårigheter vid övergången från teori till praktik, allt detta kan göra, att man måste gå försiktigt fram. Men effektiv hjälp från utlandet i form av lån, investeringar m. m. skulle göra det möjligt att övervinna dessa svårigheter i början av programmets realiserande. Lyckas man därmed, så kommer Italiens kräftskada — den enorma arbetslösheten — att hävas, och den italienska kommunismen att förlora sin livskraft.